

چه کسی کارتونها را کشت؟

تاریخچه انیمیشن را از خود سینما قدیمی‌تر می‌دانند، اما چیزی که ما امروز با این عنوان می‌شناسیم، عمری تقریباً صدساله دارد. در اوایل دهه 20 میلادی، صنعت پویانمایی آمریکا با افراد تاثیرگذاری چون والت دیزنی و ماکس فلیشر که در استودیوهای خود سریال‌های پویانمایی تولید می‌کردند، مسیر استقلال سینمای پویانمایی را از سینمای رئال هموار کردند. البته این انیمیشن‌ها ابتدا به صورت فیلم‌های لایه فیلم سینمایی و پرکننده اوقات نمایش، جای خود را در سالن‌های سینما باز کردند. به مرور آثاری به مجموعه‌های انیمیشن‌ها اضافه شدند که راهشان را از این شیوه نمایش جدا کردند. مهم‌ترین این آثار، سریال‌هایی با عنوان «فلیکس گربه»، «بیرون از دوات»، «آلیس در سرزمین عجایب» و «کمدی‌های آلیس» و همچنین مجموعه «اسوالد خرگوش خوش‌شانس» بودند. از تحولات مهم آن سال‌ها، خلق معروف‌ترین شخصیت پویانمایی تاریخ یعنی «میکو ماوس» بود و البته با آغاز فرآیند صداگذاری در سینما، این صنعت سرعت بیشتری گرفت. شاید بتوان گفت اولین جریان جدی به وجود آمدن صنعت مستقل پویانمایی، ساخت نخستین فیلم سینمایی بلند پویانمایی به نام «سفید برفی و هفت کوتوله» در سال 1937 باشد که به سرعت شهرت بین‌المللی پیدا کرد و برای کمپانی دیزنی، سود کلانی به همراه آورد و در اکران سال 1938 حدود 2/4 میلیون دلار در ایالات متحده آمریکا و کانادا فروش رفت.

کارتون‌های والت دیزنی؛ رویایی، اشرافی، شاد و فردگرا

انیمیشن‌های والت دیزنی جذابیت‌های شاد، رویایی و احساس برانگیزی دارند. دیزنی یکی از مکاتب مهم انیمیشن در دنیاست، اما مکتب‌های شاخص دیگری از جمله «زاگرب» در یوگسلاوی یا «مانگا» در ژاپن رقبای قابل توجهی برای آن به حساب می‌آیند. در کارهای والت دیزنی، طرح‌ها همه دایره‌وار و پر از قوس هستند. به عبارتی تا حد امکان در طراحی صحنه و شخصیت‌ها سعی شده که نقش‌ها گوشه‌دار نباشند؛ درست برعکس مکتب زاگرب. یک تست روانشناسی هست که جلوی افراد چهار طرح دایره، مربع، مثلث و مستطیل را قرار می‌دهند و از او می‌خواهند با این شکل‌ها نقاشی بکشند. کسانی که از دایره بیشتر در نقاشی‌شان استفاده کرده‌اند، افرادی احساسی به حساب می‌آیند و تاکید والت دیزنی روی دایره، از جهت برانگیختن احساس و روياست. رنگ‌های شاد، خصوصیت دیگر کارهای والت دیزنی هستند. تیم برتون در ابتدای کارش از والت دیزنی اخراج شده بود چون فضاهای تاریک به سبک اکسپرسیونیستی را می‌پسندید. «عروس مردگان» نمونه‌ای از این کارهاست که به رغم قرار گرفتن طراحی مدور آن در سبک والت دیزنی، به لحاظ رنگ و نور با آن تضاد داشت. در کارهای دیزنی رنگ‌ها با هم مرزهایشان را می‌سازند و خطی بین آنها به چشم نمی‌خورد. این دقیقاً برخلاف مکتب مانگا و انیمیشن‌های ژاپنی است که خطوط به طور مشخص به چشم می‌آیند. در دیزنی حرکت مهم‌تر از نقاشی است. یعنی طراحی حرکت‌ها و طرز کش و قوس آمدن آبجکت‌ها اهمیت اصلی را دارند. درحالی‌که فریم‌به‌فریم انیمیشن‌های بعضی مکاتب دیگر، در مقایسه با کارهای دیزنی، به تابلوهای حرفه‌ای نقاشی شباهت دارند. در دیزنی مرگ وجود ندارد و کاراکترها هیچ‌وقت نمی‌میرند. چشم و معصومیت آن عنصر مهم دیگری در کارهای دیزنی است. حتی شرورهای دیزنی هم چشمانی ابله دارند که به عبارتی شرارت آنها را از حالت خصمانه به حالتی طبیعی کاهش می‌دهد و به طور کل حجم بدی و تلخی دنیا را می‌کاهد. دیزنی سلطان فردگرایی، نه تنها در انیمیشن، بلکه در تمام سینمای دنیاست. مصرف کنترل شده محصولات دیزنی ممکن است اراده و اعتمادبه‌نفس مخاطب را بالا ببرد. اما غرق شدن در این دنیا، او را تنها و خودخواه بار خواهد آورد. خصوصیات دیگر دیزنی اشرافیت و کاخ‌سازی در ذهن مخاطبان، به خصوص کودکان است. اگرچه کمپانی والت دیزنی در تمام دنیا شبکه پخش گسترده‌ای دارد و به غیر از انیمیشن، فیلم‌های سینمایی هم تولید می‌کند، اما در تلویزیون پیشروی دیزنی توسط دولت‌های مختلف کنترل شده است. به عبارتی به دلیل اهمیت تربیت کودکان، دولت‌ها فیلترهای هوشمندی در برابر محصولات کودک قرار داده‌اند که بسیاری از کارهای دیزنی از آنها عبور نمی‌کنند. به همین دلیل اگر والت دیزنی در سطح جهانی سلطان پرده‌های سینما باشد، در جعبه جادو چنین جایگاهی ندارد؛ هرچند انیمیشن آمریکا به هر حال در تلویزیون‌های تمام دنیا هم کارهای پر مخاطبی داشته و «میکو ماوس» یا «تام و جری» نمونه‌های شاخص آن هستند.

کودکان امروز ایران چه می‌بینند

برای کودکان ایرانی دهه 90 کدام شخصیت کارتونی جذاب است. براساس یک نظرسنجی، شخصیت‌های کارتونی محبوب بین کودکان ایرانی به ترتیب عبارتند از: 1. فروزن 2. مرد عنکبوتی 3. باب اسفنجی 4. شرک 5. پرنسس‌های دیزنی 6. دیو و دلبر 7. تام و جری 8. بن تن 9. پاندای کونگ‌فوکار 10. سیندرلا. البته بخشی از این محبوبیت‌ها وام گرفته از فضایی فرهنگی است که کودکان ایرانی در آن آموزش دیده‌اند و همچنین تاثیر و جذابیت هر کدام از کارتون‌هایی که کمپانی‌های انیمیشن‌سازی آمریکایی در سال‌های اخیر خلق کرده‌اند. چنانکه دیده می‌شود، هر 10 شخصیتی که در این فهرست نام‌شان آمده، کاراکترهای والت دیزنی هستند؛ درحالی‌که در دهه‌های 60 و 70 شمسی چنین نبود. واقعیتی که عموماً به آن توجه نمی‌شود این است که نه دیزنی قوی‌تر از قبل شده و نه انیمیشن‌های دیگر کشورهای دنیا از دهه 60 و 70 شمسی ضعیف‌تر شده‌اند. این ما هستیم که تغییر کرده‌ایم و بدون هیچ کنترلی روی تربیت کودکانمان، اجازه تسخیر بازار داخلی به دست کمپانی دیزنی را دادیم. باید اعتراف کرد تمام این شخصیت‌های ده‌گانه از طریق بازار غیررسمی کپی‌ها و داندلورها برای کودکان ایرانی جذاب شده‌اند که این نشان از انفعال محض در مدیران فرهنگی و آموزشی ایران طی سال‌های اخیر دارد.

انیمیشن‌های ژاپنی، همچنان در اوج

مکتب انیمیشن ژاپن معمولاً به عنوان انیمه یا مانگا شناخته می‌شود. ریشه این نوع طراحی به دهه 50 میلادی و ورود کمیک استریپ‌های آمریکایی به ژاپن برمی‌گردد. اما ژاپنی‌ها سبک طراحی آن کتاب‌ها را بدون کمترین تحریف جلوی دوربین آوردند در حالی که خود آمریکایی‌ها هنگام سینمایی کردن کتاب‌های مصور، تغییرات بیشتری در طراحی آنها می‌دادند. کم‌کم ژاپن دارای سبک به‌خصوصی در انیمیشن شد که تمام جهان را تحت تاثیر قرار داد و این کشور را در کنار یوگسلاوی سابق، رقیب اصلی انیمیشن آمریکا کرد. انیمه‌ها یا همان مانگاهای ژاپنی هنوز این جایگاه را حفظ کرده‌اند و بخش عمده‌ای از بازار جهانی در دست آنهاست. اما ایران طی دو دهه اخیر جزو معدود کشورهای قرار گرفته که حتی از خود آمریکا هم بیشتر مصرف‌کننده انیمیشن‌های آمریکایی است و کارهای ژاپنی و به طور کل آثار سایر کشورهای دنیا را تعداد بسیار کمی از کودکان ایرانی دیده‌اند. انیمیشن‌های ژاپنی غیر از ویژگی‌های سبکی‌شان خصوصیات محتوایی ویژه‌ای هم دارند. ژاپنی‌ها بهترین و مهم‌ترین رمان‌های تاریخ ادبیات جهان را به صورت کارتون در می‌آورند که این باعث آشنایی کودکان با چنین آثاری می‌شود. به علاوه، شخصیت‌های کارتون‌های ژاپنی روحیه جمعی بهتری دارند و این ویژگی، آثار ژاپنی را در مقایسه با فردگرایی مفرط کارهای والت دیزنی متمایز می‌کند.

محبوب‌ترین انیمیشن‌های غیرژاپنی دهه‌های ۶۰ و ۷۰	
نام کارتون	منبع اقتباس
زبل خان	زبل خان با عنوان اصلی «پامپالینی شکارچی حیوانات» نام یک مجموعه کارتون‌ی کوتاه لهستانی است که کارگردانش اهل یوگسلاوی بود.
پت و مت	این انیمیشن دارای دو شخصیت به نام‌های پت و مت است که توسط «لوبومیر بنش» و «ولادیمیر بیرانک» ساخته شده است. این استاپ موشن محصول کشور چک است.
بارباپا عوض میشه	برگرفته از کتاب تصویری است که در سال ۱۹۷۰ منتشر شد که اثری از یک زوج فرانسوی آمریکایی به نام‌های «انتی تیسون» و «تالس تیلورا» است. این کتاب اولین بار به زبان فرانسوی منتشر شد و بعد ها به ۳۰ زبان زنده دنیا ترجمه شد.
واتو واتو، پرنده اعجاب‌انگیز	نام یک مجموعه کارتون‌ی فرانسوی است که در سال ۱۹۷۸ میلادی ساخته شد.
دور دنیا در هشتاد روز	انیمیشن‌ی اسپانیایی-ژاپنی که براساس رمان معروف «دور دنیا در هشتاد روز» اثر ژول ورن ساخته شد.
بامزی قوی‌ترین خرس جهان	یک سریال انیمیشن و کمیک سوئدی مخصوص کودکان است که برای اولین بار در سال ۱۹۶۶ پخش شد.
جیمبو	یک سریال کارتون‌ی بریتانیایی است که در سال ۱۹۸۰ منتشر شد. کارگردان این سریال کارتون‌ی کیت لرنر است.
پروفسور بالتزار	این انیمیشن توسط یک انیماتور کروات به نام زلاتکو گریچ در «استودیوی فیلم زاگرب» ساخته شده است.
مورچه و مورچه خوار	محصول کمپانی آمریکایی «دپاتی فرلنگ اینترپرایز» است.
پلنگ صورتی	این انیمیشن هم محصول کمپانی «دپاتی فرلنگ اینترپرایز» است.
لوک خوش‌شانس	یک داستان مصور فرانسوی-بلژیکی ساخته موریس دو بور است. در سال ۱۹۸۳ کمپانی آمریکایی هانا-باربرا با همکاری موریس، اولین مجموعه پویانمایی لوک خوش‌شانس را در ۲۶ قسمت تهیه کرد. پس از آن در سال ۱۹۹۱ بیست و شش قسمت دیگر هم توسط همین کمپانی ارائه شد که مانند سری اول، تجربه موفقیت‌آمیزی داشت.
ماجراهای گالیور	«سفرهایی به برخی ممالک دورافتاده جهان در چهار بخش، نوشته لئونل گالیور، نخست در نقش پزشک کشتی و سپس به عنوان ناخدا» عنوان کامل داستانی تخیلی نوشته جان اتان سویفت به زبان انگلیسی است. مجموعه کارتون‌ی براساس این داستان در سال ۱۹۶۸ توسط کمپانی آمریکایی هانا-باربرا تولید شد.
گوریل انگوری	مجموعه کارتون‌ی محصول کمپانی هانا-باربرا بود. قصه گوریلی که عاشق انگور است و به همراه دوستش بیگلی بیگلی به نقاط مختلف جهان سفر می‌کرد.

شخصیت‌های محبوب بچه‌های دهه ۹۰	
نام کارتون	منبع اقتباس
منجمد (Frozen)	این فیلم بر پایه رمان «ملکه برفی» اثر نویسنده مشهور «هانس کریستیان آندرسن» ساخته شده است. این فیلم پنجاه و سومین انیمیشن کلاسیک والت دیزنی است که جزء پرفروش‌ترین انیمیشن‌های هالیوود است.
مرد عنکبوتی	این شخصیت توسط «استن لی» نویسنده و خالق چندین ابرقهرمان معروف مارول و با طراحی «استیو دیتکو» خلق شده است.
شرک	این پویانمایی براساس شخصیت معروفی از کتاب تصویری «شرک» اثر ویلیام استیگ ساخته شده است. این کتاب در سال ۱۹۹۰ منتشر شد و انیمیشن در سال ۲۰۰۱ ساخته شد. این شخصیت از جمله تولیدات شرکت دریم ورکس است.
پرنسس‌های دیزنی	این انیمیشن داستان‌هایی از پرنسس اورورا از انیمیشن زیبای خفته و همچنین پرنسس جاسمین از داستان علاالدین است که از جمله کاراکترهای والت دیزنی است.
دیو و دلبر	داستان این انیمیشن برگرفته از داستان «دیو و دلبر» اثر ژنی ماری لی پرنس دی بیومونت است.
تام و جری	این پویانمایی بین سال‌های ۱۹۴۰ تا ۱۹۵۸ در ۱۱۴ قسمت توسط مترو گلدوین مایر در هالیوود تولید شد و خالق آنها ویلیام هانا و جوزف باربرا بودند که آن را نویسندگی و کارگردانی می‌کردند. به جز مترو گلدوین مایر کمپانی‌های دیگری نیز ساخت تام و جری را ادامه دادند و به بازار عرضه کردند.
بن‌تن (ben 10)	سریالی تلویزیونی محصول ۲۰۰۵ و با حمایت کمپانی برادران وارنر ساخته شده است.
پاندای کونگ‌فوکار	کارگردانان آن جان استیونسن و مارک آزبرن (فیلمساز) و تهیه‌کننده‌اش ملیسا کاب هستند. این فیلم در استودیوی دریم‌ورکس انیمیشن تولید و به دست پارامونت پیکچرز پخش شده است.
سیندرلا	داستان این فیلم برگرفته از داستان «سیندرلا» اثر شارل پرو است. شرکت والت دیزنی در سال ۱۹۵۰ بر پایه این داستان انیمیشن مشهوری ساخت.
باب اسفنجی شلوار مکعبی	سریال تلویزیونی انیمیشن آمریکایی محصول شبکه نیکلودین است که پخش آن از سال ۱۹۹۹ شروع شده و تاکنون ادامه دارد. استیون هیلنبرگ خالق کارتون باب اسفنجی است.

تمام آثار جدول فوق محصول کشور آمریکا هستند

منبع: روزنامه فرهیختگان

<https://www.otaghkhabar24.com/news/180816> **Source URL:**